

Türkçülerin İslamcılara Karşı Eleştirisel Yaklaşımları

Goomaral DAMDİNSUREN

Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

ORCID ID: 0000-0002-9980-5436, goomaral.dd@gmail.com

Özet

Türkçülük akımı her ne kadar Osmanlı'nın çökme sürecinde devleti kurtarabilecek unsurlardan biri olarak tanımlansa da, kavramın tarihi ve siyasi kökenleri bir milletin kendine tutunma süreci olarak görülmelidir. İslamcılık karşısında dünyevi ve ayrıştırıcı olmakla eleştirilen Türkçülük, uzun dönem bu eleştirilerin konusu olmuş, bu tartışmalar arasında kendini net olarak ifade etme olanağını çoğu zaman bulamamıştır. Bu çalışmada Türkçülerin İslamcılara karşı eleştirel yaklaşımları bir bütün halinde, literatür taraması yapılarak Ahmet Ağaoğlu, Ziya Gökalp ve Nihal Atsız üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın yapılma aşamasında literatür taraması yapılmış ve karşıt görüşler karşılaştırmalı bir yöntemle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçülük, İslamcılık, Ziya Gökalp, Ahmet Ağaoğlu, Nihal Atsız, millet

Critical Approaches of Turkists towards Islamists

Summary

Although the Turkism movement is defined as one of the elements that could save the state during the collapse of the Ottoman Empire, the historical and political roots of the concept should be seen as the process of a nation holding on to itself. Turkism, which has been criticized for being worldly and discriminatory against Islamism, has been the subject of these criticisms for a long time, and has often not had the opportunity to express itself clearly among these discussions. In this study, the critical approaches of Turkists against Islamists have been tried to be explained as a whole, through a literature review, through Ahmet Ağaoğlu, Ziya Gökalp and Nihal Atsız. During the phase of the study, a literature review was conducted and opposing views were examined with a comparative method.

Key Words: Turkism, Islamism, Ziya Gökalp, Ahmet Ağaoğlu, Nihal Atsız, nation

1. TÜRKÇÜLÜK AKIMI

Millet olgusu, soy, vatan, dil, örf-adet, ülkü birliği olan bireylerin oluşturduğu topluluk olarak kabul edilmektedir (Ayni, 1943: 22-23, İzzet, 1969: 45, Toker, 1979: 55). Aynı zamanda, kavimlerden ise siyasi ve tarihi gelişimi sonucu şekillenmesini tamamlamış olması nedeniyle ayrılmaktadır (Resulzade, 1978: 24-25).

İslamcılık ve Osmanlıcılık akımlarının devleti kurtarmaya yetmediği anlaşıldığında, aydınlar devletin devamlılığını sürdürebilmesi için Türkçülük akımına sarılmışlardır. Bu dönem içerisinde, Osmanlı'nın Balkanlar'da ve Müslüman Arap dünyasında ilerleyişinin devam etmesine rağmen Osmanlı içerisindeki Türk unsuru kendi kaderi ile baş başa kalmıştır. Osmanlıcılık akımının revaçta olduğu dönemlerde bile Avrupa demokrasisine hayranlık duyan, romantik milliyetçi bir zümre söz konusu olmaktadır (Arık, 1969: 88).

Birinci Dünya Savaşı sürecinde dağılan Osmanlı'nın yerine kurulacak Türk devletinin siyasi, coğrafi, milli çizgileri belirlenirken, Turan hayali yerine daha gerçekçi, Osmanlı Türklüğünü ve Türk vatanını kurtaracak bir çerçeve çizilmiştir (Köçer, 2003: 12).

Türkçülük üç dereceye ayrılabilir. Bunlar (Gökalp, 2013: 28-29):

- Türkiyecilik,
- Oğuzculuk veya Türkmencilik,
- Turancılık şeklindedir.

Türk milliyetçiliği açısından, Türk ve Türkiye sözcükleri anahtar kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. 19. yüzyılın ikinci yarısına değin, Türk genel manada imparatorluk içerisinde Türkçe konuşan Müslümanlar olarak anılmaktaydı. Yani Osmanlı Devleti'nde gerçek manada bir kimlik olarak kabul edilmemekteydi. Türk kavramının Osmanlı yönetici kesimince olumsuz çağrışımları bulunmaktaydı (Lewis, 1967: 333).

Türk milliyetçiliğinin çeşitli ideolojileri, sonradan siyasallaşan ve başlangıçta kültürel nitelik barındıran Türkçü harekettir. Türkçülüğün ideolojik zemini ise, Türkoloji araştırmaları tarafından hazırlanmıştır (Özdoğan, 2001: 40).

Yükseköğretim kurumları, Türkçülüğün yeşereceği kurumlardır. Türkçülüğün ve Jön Türk

Türkçülerin İslamcılara Karşı Eleştirisel Yaklaşımları

muhalefetinin filizlendiği yerler, Abdülhamid'in izlediği Harbiye, Mülkiye ve Tıbbiye mektepleridir. Tüm yasaklamalarına karşın, Abdülhamid devri, Türkçülüğün şekillenmeye başladığı devir olarak kayıtlara geçmiştir (Akçuraoğlu, 1928: 322).

"Türkçülüğün siyaseten yaygınlaşmasında, özellikle II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan örgütlenmeler ve bunların faaliyetleri önemli izler bırakmışlardır. 12 Aralık 1908'de neşredilen nizamnamesi ile faaliyetlerini başlatan Türk Derneği, Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk Türkçü dernek olurken, 18 Ağustos 1911'de açılan Türk Yurdu Cemiyeti ve 12 Ocak 1912'de kurulan Türk Ocakları, Osmanlı Devleti'ndeki Türkçülük faaliyetlerine hız kazandırmışlardır" (Darendelioğlu, 1977: 41, 44, 48).

Bu akımı savunanlardan biri de kuşkusuz Ziya Gökalp'tir. Ziya Gökalp'in yaklaşımı özetlenmek istendiği takdirde (Şapolyo, 1943: 67-68):

- Demokrat ve meşrutiyetçi,
- İnkılâpçı ve ihtilalci,
- Panislamist ve hilafetçi,
- Pantürkist ve Türkçü,
- Milliyetçi ve halkçı,
- Kültürde milliyetçi,
- Medeniyette batıcıdır.

Ziya Gökalp'in Türkçülüğü, kültürel bir Türkçülük olarak tanımlanmaktadır. Milliyetçilik anlayışının ise, kültür ve dil milliyetçiliğine dayandığı düşünülmektedir (Parla, 1989: 43).

Ziya Gökalp'in etkilendiği birçok kaynak mevcuttur. Bunlar arasında: Gabriella Tarde, Henri Bergson, Alfred Fouille, Ferdinand Tönnies, Leon Cahun, Emile Durkheim gibi düşünürler yer almaktadır (Tokluoğlu, 2012: 117).

Gökalp'a göre, Türklerin öncelikli görevi ulusun uyandırılmasıdır. Bunun içinse, çağdaş medeniyetin koşullarına uyum sağlamak gerekli görülmektedir. Bu düşünceler neticesinde ise, pan-Türkçülerin siyasi Türkçülük kavramının kültürel bir kavrama dönüşmesiyle sonuçlanmaktadır (Berkes, 1954: 384).

Türkler İslamiyeti kabul ettikten sonra geçmişteki kimliklerini bir kenara bırakarak, inananların kardeş kabul edildiği ümmet prensibi içinde İslami kişilik kazanmışlardır (Kushner, 1979: 1).

2. İSLAMCILIK KARŞISINDA TÜRKÇÜLÜK VE TARTIŞMALARI - TÜRKÇÜ

AHMED AĞAOĞLU'NUN İSLAMCILAR'A YÖNELTİĞİ ELEŞTİRİLER

2.1. AHMED AĞAOĞLU'NUN İSLAMCI SÜLEYMAN NAZİF'E YÖNELTİĞİ ELEŞTİRİLER

Ahmet Ağaoğlu ve Süleyman Nazif arasında İctihad ve Türk Yurdu dergilerine yansıyan tartışmaların İslam ve milliyetçilik, Türkçülük ve din, Türkler ve İslamiyet konuları üzerine yoğunlaşması ile birlikte Türkçüler'in İslamcılık akımına ve İslamcı çevrelere yönelttiği eleştiriler, ilk defa Osmanlılık dışında gerçekleşmiştir.

Ahmed Ağaoğlu, Süleyman Nazif'in İctihad dergisinde yayımlanan "*Ahmed Agayef Beyefendiye*" isimli yazısında her türlü kavmiyet bağını kıran İslamiyet'in karşısına kavmiyet vurgusu yapan Türkçülük'ü koyanların, kavmiyet bağlarını tekrar oluşturmaya çalışanların ya da kavmiyet bağlarını kuvvetlendirmeye çalışanların açık bir şekilde İslam'a karşı kişiler oldukları vurgusunu yaparak, Türkçülük'ü İslam'a karşı olmakla itham eden düşüncülerini eleştirmiştir (Nazif, 1911: 1622).

Süleyman Nazif, Hz. Muhammed'in Selman'ı Farisi'yi Arap ashabından ayrı tutmamış olmasını örnek vererek Türkçülere yüklediğinde ise, Ağaoğlu Türk Yurdu dergisinde "*Cevaba Cevab*" isimli bir yazı yayımlayarak, aynı örneği Hz. Peygamber'in millet gerçeğini doğal karşılması olarak savunmuş ve Nazif'in isabetli bir örnek seçmediğini belirtmiştir (Ağaoğlu, 1911: 829-830).

Tartışmanın başka bir boyutu ise Nazif'in İctihad dergisinde yayımlanan "*Darü'l-Fünun-i Osmani Türk Tarih-i Medeniyeti Muallimi Ahmed Agayef Beyefendiye*" isimli yazısındaki "*Arab'inkini Arab'a, Acem'inkini Acem'e iade edersek elimizde uzun kollu bir hırkadan başka hiçbir şey kalmaz.*" sözü olmuştur (Nazif, 1911:1551). Nazif'in burada kastettiği Laik Osmanlılık'ın yerine İslamcılık ile sentezlenmiş yeni bir Osmanlılıktır. Konunun Türkçülük'e değen tarafı ise, Nazif'in Türk medeniyetini Arap medeniyetinden daha ilkel görmesi ve Türkçülerin Arap'lar için

kullandığı lisanı düzeltme uyarısı vermesi olmuştur (Nazif, 1911:1734). Ağaoğlu ise bunun üzerine Türk Yurdu dergisinde yayımlanan "Sabık Trabzon Valisi Süleyman Nazif Beyefendiye" isimli yazısında, Endülüs örneğini vererek, hırkanın kolunun oraya kadar uzanamadığı için bugün İspanya'da İslamiyet adına mebani-i aliye'den başka bir eser kalmadığını ve Türkler'in İslam dünyasını koruyucu misyonunu vurgulamıştır (Ağaoğlu, 1911: 710-711). Nazif'in, Türk Medeniyeti'nin ilkel olduğuna dair söylemlerine karşılık ise Ağaoğlu; Ali Suavi, Bursalı Mehmed Tahir gibi Türk asıllı düşünürlerin İslam Medeniyeti'ne hizmetlerini açıklamış, Selçuklu Türkleri'nin devamı olan Osmanlı Türkleri'nin Haçlılarla mücadele bayrağını devraldığını belirtmiştir (Ağaoğlu, 1911: 710-711).

Medeniyet tartışmasını bunlar ile sınırlı bırakmayan Ağaoğlu; Firdevsi, Ömer Hayyam, Sadi gibi isimleri örnek göstererek, İran Edebiyatı'nın en parlak dönemini Türk idaresi altında geçirdiğini, bugün İslam dünyasında cereyan eden bilim, fen, edebiyat, siyaset ve toplum ile ilgili her gelişmede büyük ölçüde Türk yönetiminin katkısından bahsetmiştir (Ağaoğlu, 1911: 711-712).

2.2. AHMED AĞAOĞLU'NUN İSLAMCI BABANZADE AHMED NAİM'E YÖNELTİĞİ ELEŞTİRİLER

Ahmed Naim'in Sebilü'r-Reşad dergisinde yayımlanan "İslam'da Dava-yı Kavmiyet" isimli yazısı Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde İslamcı çevrelerin temel referans kaynaklarından birisi olmuştur. Ahmed Naim Türkçüleri, "halis Türkçüler" ve "Türkçü -İslamcılar" olmak üzere ikiye ayıran bu yazısında bu iki çevre hakkındaki düşüncelerini açıklama yoluna gitmiştir. Ahmed Naim'e göre halis Türkçüler, yeni bir ülkü, yeni bir kavim, yeni bir iman kısacası yeni bir millet yaratma hedefinde olan çevrelerdi. Ahmed Naim'e göre topluma dinsizlik mefkuresi aşılama hedefinde olan Halis Türkçüler onun asıl cevap vermek istediği çevre değildi. Ahmed Naim'in asıl amacı Türkçü-İslamcılar olarak isimlendirdiği çevreler ile İslam temelinde anlaşmak ve eğer mümkünse bu çevreleri kendi düşünceleri çerçevesinde ikna etmektir (Naim, 1912: 114).

Ahmed Naim'e göre müslüman çevrelerde kavmiyet kavramının yaklaşık 20 yıllık bir mazisi olmakla birlikte Meşrutiyet döneminden sonra kavmiyet kavramı gözle görünür olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern bir olgu olan bu kavram, Batı'dan ithal edilmiş olup İslamiyet'in yasakladığı

cahiliye döneminin bir ürünüdür.(Naim, 1912: 114). Burada Ahmed Naim bir yandan kavmiyet kavramının modern ve ithal edilmiş bir kavram olduğunu iddia ederken bir yandan da bu kavramın İslamiyet öncesi dönemde de var olduğunu söyleyerek çelişkiye düşmüştür.

Ahmed Naim'e göre İslam coğrafyasının bağımsızlığını kaybettiği ve hızla sömürge ülkeler haline geldiği bir dönemde, İslam coğrafyasının milliyet bağlarına göre birbirinden ayrılması tehlikeli bir gelişmedir. Milliyetçilik İslam coğrafyasını parçalayacak ve onu yok olmaya kadar götürebilecek kadar tehlikeli bir fikirdir. Bu sebeple milliyetçilik fikrinin şeriata aykırı olduğunu iddia ederken, bu iddiasını da bazı ayetlerle ve bazı hadislerle desteklemeye çalışmıştır. Ahmed Naim Türkçülük'ü imanı zayıf kişileri dinden çıkaracak ve bir müslümanın ahiret hayatını tehlikeye sokacak kadar tehlikeli bir fikir olarak görmektedir (Naim, 1912: 115-117). Ahmed Naim bu fikirleri ile birlikte meseleye din ve şariat konularını katmış ve meseleyi farklı bir boyuta taşımıştır. Unutulmamalıdır ki Ahmed Naim kavmiyete karşı çıkarken; bu fikirlerini, Türk'ün varlığını inkâr etmeye kadar vardırırmıştır.

Ahmed Ağaoğlu, Ahmed Naim'in bu eleştirilerine karşı çıkarak, Türk Yurdu dergisinde 1912 yılında "İslam'da Dava-yı Milliyet" isimli bir yazı yayımlamış ve hem eleştirilere cevap vermiş hem de eleştirilerini sıralamıştır. Ahmed Ağaoğlu Türkçüler'e karşı yapılan bu eleştirilerin belgelere değil de çeşitli dedikodulara dayandığını ve gerçeği yansıtmadığını söylemiştir. Ahmed Ağaoğlu, Ahmed Naim'in Türkçüler'i halis Türkçüler ve Türkçü-İslamcılar olmak üzere ikiye ayıran sınıflandırmasını da gerçeği yansıtmadığı sebebiyle reddetmiştir. Naim'in çeşitli ayet ve hadisleri kullanarak milliyetçiliğin İslam nezdinde yasak olduğu iddialarına karşı Ağaoğlu, Naim'in delil olarak gösterdiği ayetlerde ve hadislerde kavmiyet kavramının geçmediğini, kavmiyet kavramının ifade edildiği ayetlerde ve hadislerde ise bir yasağın var olmadığını ifade etmiştir. Ahmed Naim asabiyet kavramını kavmiyet anlamında anlamak ve kullanmak ile birlikte yanlışlığa düşmüştür (Ağaoğlu, 1912: 306-308).

Ağaoğlu Naim'i kavmiyet ve asabiyet farkını tam bilmediği için eleştirerek, asabiyeti aynı babanın soyundan gelen dar, ailevi bir topluluk ve aşiret; kavmiyeti ise aynı surette hissedilen fertlerin birlikte sorumlu oldukları bir topluluk olarak açıklamıştır. Açıklamasını İslam tarihinden örnekler vererek desteklemiş, asabiyeti İslam'ın en büyük düşmanı olarak konumlandırmış, asabiyetin zıttı olan milliyeti ise Araplar özelinde İslam'ın esas gayelerinden biri gibi göstermiştir. İslam'ın siyasal planda ilerleyebilmesi için Arap milli birliğini kurmak ve bu birliğin en büyük engeli olan

asabiyetin önüne geçmek için milliyetçiliğe dinen ve tarihen bir meşruiyet kazandırmıştır (Ağaoğlu, 1912: 308-313). Ağaoğlu, İstibdat kavramı üzerinden meşrutiyeti dinen meşru göstermek isteyen İslamcılarla, aynı metotla İslam'ın gerilemesini asabiyet ile izah eder. Ona göre İslam dünyası milliyet değil asabiyet mefkûresinden çökmüştür.

İslam'ın milliyetçiliğini yasakladığını ileri süren Naim'e, herhangi bir yasak olmadığını aksine bir teşvikin olduğunu tarihi delillerle kanıtlayan Ağaoğlu, modern milliyetçilik anlayışının o dönemde olmadığını ve olmayan bir şeyin reddedilmiş olduğunu iddia etmeyi zaaf olarak nitelendirmiştir (Özcan: 2010: 120).

Ağaoğlu'nun tüm bu tartışmalara verdiği cevaplar "İslam için milliyetçilik" olarak kavramlaştırılabilir. Buna göre milliyetçilik İslam'a sağladığı fayda sayesinde meşrulaştırılmakta milliyetçilik İslam'ın hizmetinde kabul edilmektedir.

3. İSLAMCILARA KARŞI TÜRKÇÜLERİN İSLAMLAŞMAK MODELİ

Türkçüler ve İslamcılar'ın arasında çoğu zaman gerilim ve tartışmalar hakim olmakla birlikte, İkinci Meşrutiyet döneminde orta yol arayışları da görülmüştür. Babanzade Ahmed Naim, Hilmi Ziya Ülken, Şemsettin Günaltay Türk-İslam sentezinden bahseder (Ülken, 2001: 394-399). Bu isimler karşılıklı etkileşimleri açığa vurarak ortak endişe ve hassasiyetler ile dönemsel yakınlaşmaları vurgular. Yapmak istedikleri ise iki grubunda heterojen bir yapıya sahip oldukları ve bu anlamda karşılıklı etkileşimin mümkün olduğunun altını çizmektedir.

Bernard Lewis'a göre İslamiyet'i kabul eden uluslararası sadece Türkler kendi özdeşliklerini İslam ümmeti içinde eritmişlerdir (Lewis, 1998: 327). Buna göre Türkçüler için İslamcılık'a karşı çıkmak Osmanlılık'a karşı çıkmaktan, toplumun geleneksel yapısı itibariyle daha zor olmuştur. Bu yüzden Türkçüler hem din karşıtı bir görüntü vermemek hem de halka inebilmek için dini söylemlere hassasiyet göstermek zorundaydılar. Türkçüler'in karşılaştığı bir diğer zorluk ise imparatorluğun can çekiştiği bir ortamda İslam ümmeti içinde Türk milletine vurgu yapmak ve bunu yaparken din kardeşlerini dışlamayacak bir dil kullanmak dengesidir.

O dönemde Sebilü'r-Reşad'da çıkan "İslam'da Cinsiyet ve Kavmiyet Yoktur" başlıklı bir yazıda İslam'ın sadece ahiretle ilgilenmediği siyasiyat ve içtimaiyatın da dine dahil olduğu belirtilmiş,

din ve milletin birlikteliğine vurgu yapılmıştır (Abdullah, 1912: 325). Türkçü düşünür Yusuf Akçura bu fikre destek vermiş, İslamcılık'ın amacına soy farkına bakmadan modern anlamda yeni bir millet inşa etmek olarak ifade etmiştir (Akçura, 2004:171). Akçura İslamcılık üzerine yaptığı doktora tezinde de İslamcılık'ın milliyetçiliğe göre kurgulanmış bir ideoloji olduğunu ifade etmiştir (Türköne, 2003: 235-238).

Mehmed Fahreddin'in Sebilü'r Reşad'da yayımlanan bir yazısında "İslam'da kaç millet var?" diye sorulan soruya, İslam'da tek bir milletin var olduğu bunun sebebinin ise milleti meydana getiren unsurun din olduğu bu sebeple de tek bir din olduğuna göre tek bir milletin var olabileceği cevabını vermiştir (Fahreddin, 1911: 261). Diyaneti millet ile bağdaştıran bu görüş farklı milletlerin varlığını kabul ederek, din unsurunun çatısı altında millet olunabileceğini savunmuştur. Kavmiyeti biyolojik kökene indirgeyen Fahreddin, Darwinizme atıfla "hayvaniyeti" "insaniyete" tercih etmek olarak açıklamada bulunmuştur (Fahreddin, 1911: 297).

Türkçüler bütün bu eleştirilerin karşısında İslam'ın farklı milletleri ve dilleri kabul etmesini öne sürerek, milliyetçiliği İslam'ın istediği ve doğal karşıladığını savunuyorlardı. Bu savunmada İslamiyet'in esasını muhafaza ederek içine girdiği muhitin rengini alması ve farklılıklardan doğan milliyetçiliğin ilahi hikmetin tecellisi olduğunu vurgulamışlardır.

İslamiyet'in esasında yatan hoşgörünün İslamcılar tarafından kendilerine karşı ihlal edildiğini savunan Türkçüler, tarih boyunca Müslümanların gayri-müslimlere gösterdikleri müsamaha ile bugünlere geldiğini belirterek İslamcılar'ın savunduklarıyla çelişkiye düştüklerini ifade etmişlerdir.

4. ZİYA GÖKALP VE ÖRTÜLÜ İSLAMCILIK ELEŞTİRİSİ

Ziya Gökalp Türkçülüğün Esasları isimli kitabında 31 Mart olayından sonra Osmanlılık fikrinin ve akımının eski etkisini kaybetmeye başladığını, Sultanahmet meydanında yapılan İslam İttihadı mitinginden sonra İslam birliği fikrine ve ideale sahip teşkilatların kurulmaya başlandığını belirtir. Ancak Osmanlılık ve İslam birliği fikirlerinin her ikisinin de memleket için sağlıksız olduğunu vurgular (Gökalp, 1968: 11-12).

Ziya Gökalp Selanik merkezli çıkan Genç Kalemler dergisindeki dilde sadeleşme hareketlerine de

değinerik, Türkçeyi bozduğu için dilimizdeki Arabi ve Farsi kelimelerden Türkçesi bulunanları dilden atmak, yerine de Türkçe kelimeleri kullanmanın gerektiğini belirtir (Gökalp, 1968: 12).

Gökalp Türkçülük'ü, Türk milletini yükseltmek olarak tanımlarken, bu kavramın daha iyi anlaşılabilmesi içinse milletin ne olduğunu doğru açıklamak ve anlamak gerektiğini belirtir. Ancak kendisi millet kavramını açıklamadan önce İslam birliği taraftarlarının milletten anladığının bütün Müslüman alemi olduğunu vurgularken, kendisi ise milleti bir bireyin içinde yaşadığı ve eğitimini aldığı cemiyet olarak açıklar (Gökalp, 1968: 18-19). Gökalp'in burada İslamcılar gibi bir millet tanımı yapmadığı ve İslam birliği fikrine oldukça ters ve İslam alemi içerisinde bile farklı milletlerin var olduğunu kabul eden bir millet tanımı ortaya koyduğu görülmektedir.

Gökalp, İslam birliği ülküsünün teokrasi ve klerikalizm gibi gerici akımları ortaya çıkardığını, İslam aleminde milliyet ülkülerini ve milli vicdanların uyanmasına karşı bir duruş ortaya koyduğunu ve Müslüman kavimlerin ilerlemesine karşı olduğunu anlatır. Bu durumun da Müslüman milletlerin bağımsızlığını engellediğini söyler (Gökalp, 1968: 78-79).

Gökalp, Türkiye'nin milli dilinin İstanbul Türkçesi olduğunu ve konuşma dili ile yazı dilinin farklı olmasının belirli sıkıntılara yol açtığını söyler. Buna çözüm olarak da ya konuşma dilini yazı diline ya da yazı dilini konuşma diline çevirmek gerektiğini, ancak yazı dili olan Osmanlıca'nın yapay bir dil olması sebebiyle konuşma diline çevirmenin mümkün olmadığını, bu denemelerinde başarısızlıkla sonuçlandığını belirtir. Çözüm olarak da konuşma dili olan İstanbul Türkçesi'nin yazı diline çevrilmesinin yerinde olacağını, yazı dili olan Osmanlıca'nın bir kenara atılarak Türk dilini onun yerine koymanın gerektiğini söyler (Gökalp, 1968: 101-102). Gökalp burada dil meselesinde İslamcılar'dan farklı bir yol çizerek, İslamcılar'ın dil konusunda ki düşüncelerinin uygulanmaya çalışılsa bile başarılı olamayacağını ve tarihi tecrübelerimizin bunu gösterdiğini anlatmaktadır.

Gökalp, din kitaplarının ve hutbelerde vaazların Türkçe olması durumunu "Dini Türkçülük" olarak tanımlamaktadır. Bir milletin, dinin gerçek anlamını öğrenmesinin yolunun dini kendi anladığı dilde okuyup anlamasına bağlı gören Gökalp, ibadetten ancak bu şekilde zevk alınabileceğini söyler. İmamı Azam'ın bile namazda okunan surelerin milli dilde okunmasının caiz olduğunu söylediğini vurgular (Gökalp, 1968: 158). Gökalp burada İslamcılar'ın fikirlerinin tam tersi bir yol çizerek ibadetin ve kitapların milli dilde olmasının mümkün olduğunu ve bunun faydalı olduğunu gerekçelendirerek anlatmaktadır.

5. HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN İSLAMCILIĞA KARŞI ELEŞTİREL YAKLAŞIMI

Hüseyin Nihal Atsız 1964 yılında Ötüken Dergisi'nde yayımlanan “İslam Birliği Kuruntusu” isimindeki yazısında, İslamiyet’i yedinci yüzyılda sosyolojik olarak Arapların millet olma mücadelesi olarak değerlendirmektedir. Atsız’a göre aynı dili konuşan ama birbirlerine düşman olan Arap kabileler dağınık bir hayat yaşamaktaydı. Böyle bir tabloda elbette Araplar herhangi bir iç veya dış etki sonrasında birlik kurma yoluna gidecekti. Hz. Peygamber’in ortaya koyduğu ilkeler her şeyden evvel bunu gerçekleştirmiş; bilgisiz, ahlaksız ve deyim yerindeyse pislik içerisinde hayat süren Araplar yüksek bir din ve ahlak şuuruyla milli birlik düşüncesi ile bir araya gelmişlerdir. Atsız, Balkan Savaşları sırasında Türkler’e ihanet eden Arnavutlar, yine birinci dünya savaşı esnasında Türkler’e ihanet eden Araplar Müslüman değiller miydi? Şeklinde bir soru sorar bu yazısında ve devam eder. İngiliz ajan Lavrens’ten rüşvet alarak, kutsal toprakları Medine’yi savunan Türk askerlerine karşı İngiliz ordusuyla birlikte savaşanlar Müslüman Araplar değil miydi? Peki ya bu Arapların başında Peygamber soyundan gelen Şerif ailesi bulunmuyordu? Diye sorularına devam eder. Kıbrıs’ta Türkler’i soykırım amacı ile katleden Rumlar’a silah yardımı yapan Mısır’ı hatırlatır ve buradan İslam birliği ve kardeşliğinin gerçeği yansıtmayan bir düşünce olduğu sonucuna varır (Atsız, 1964). Hüseyin Nihal Atsız bu ifadelerle İslam birliğini ve kardeşliğini savunan İslamcılara karşı tarihi olaylarla örnekler vererek eleştirilerini sıralamıştır.

Atsız, İslam birliğini savunanlara yönelttiği eleştirilerden biri de selamlaşma şeklidir. İslam birliğini savunanların “günaydın” şeklindeki bir selamlaşmayı kabul etmediklerini ve bunun yerine “Selamünaleyküm” dediklerini, bunun Müslümanlar arasında da manevi bir bağ olarak var olduğunu söylediklerini belirten Atsız, Müslümanlar arasında eğer manevi bir bağ olacaksa bütün Müslümanların Türkçe selamı kabul etmelerinin ahlaki olarak gerçekleşmesi gerektiğini çünkü Türkler’in tarih boyunca İslam’ın koruyucusu ve kollayıcısı bir misyon taşıdıklarını vurgular (Atsız, 1964)

Atsız’ın İslam birliğini savunan İslamcılara karşı yönelttiği eleştirilerden biri de Türkler’in Müslüman olmaları sebebiyle Müslüman adları alması gerektiğiyle ilgili bir kaniye yöneliktir. Atsız Türkler’in İslamiyet’ten önceki isimlerini kullanmalarının dinen uygun olmadığı düşüncesine karşı çıkararak; İslam adları denen adların gerçekte Arap adları olduğunu vurgular. Bu

isimlerin hemen hemen hepsinin İslamiyet'ten önce kullanılan adlar olduğunu, yani bu isimlerin küfür ve cahiliye dönemi zamanından beri var olduğunu anlatır. Müslüman adları olarak lanse edilen adların bazılarının Araplara Yahudiler'den geçtiklerini söyler (Atsız, 1964). Atsız'ın diğer tespitleri gibi bu tespiti son derece isabetlidir. Türkler'in İslamiyet'ten önceki adları kullanması dinen uygun değilse; Arapların İslamiyet'ten önceki adları kullanması ne derece doğrudur? Peki ya Müslüman adları olarak lanse edilen isimlerin küfür ve cahiliye dönemi olarak isimlendirilen dönemden kalma Arap isimleri olduğu bilindiğine göre bu durumda Müslüman isimleri diye bir sınıflandırma yapmak mümkün değildir. Müslüman isimleri olarak lanse edilen isimler gerçekte Arap isimlerinden başka bir şey değildir.

6. SONUÇ

Türkçülük akımı İslamcıların ümmetçilik anlayışına ters düştüğü gerekçesiyle uzun dönem eleştiri oklarına maruz kalmıştır. Türk milletinin kendinden başka gidecek yeri olmadığı ve bu sebeple milli değerlerini muhafaza etmesinin zorunlu olduğunu düşünen Türkçüler, yer yer romantizme kapılmışsalar da, İslamcıların tezlerini onların argümanlarını tersine çevirme de başarılı söylemler geliştirmişlerdir.

Genellikle kavmiyet kavramı üzerinden yürütülen bu tartışmalar bir sonuca varamamış, iki tarafın karşılıklı eleştirileri şeklinde süregelmiştir. Dini hassasiyetleri yüksek bir toplum olan Türk milleti, İslamcılığın baskısı altına kolay alınabilecek bir yapıdadır. Bu yüzden Türkçülerin hassas bir denge izlemesi, kendini dini söylemlerle beslemesi de kaçınılmaz şekilde gerçekleşecektir. Ümmetçilik anlayışının etkisini kısmen kaybettiğini, gerek Osmanlı'da ki Araplardan, gerek günümüz Orta-Doğu coğrafyasından örneklerle tarihi doğru okumlama yöntemleri geliştirilerek anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abdullah, İttihad-ı İslam İslam'da Cinsiyet ve Kavmiyet Yoktur, Sebilü'r-Reşad Dergisi, c.13, s.325.

Agayef, Ahmed, "Cevaba Cevab", Türk Yurdu, C.4, S.24, 5 Eylül 1329, s.829-830.

Agayef, Ahmed, "İslam'da Dava-yı Milliyet (1), Türk Yurdu, Y.3,C.6 S.10, 10 Temmuz 1330, s.306-308.

Agayef, Ahmed, "Sabık Trabzon Valisi Süleyman Nazif Beyefendiye", Türk Yurdu, Y.2, C.4, S.21, 25 Temmuz 1329, s.710-712.

Akçuraoğlu, Yusuf, Türk Yılı, İstanbul, Yeni Matbaa, 1928, s. 322.

Akçuraoğlu, Yusuf, Üç Tarzı Siyaset, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.171.

Arık, Remzi Oğuz, İdeal ve İdeoloji, 1969, s. 88.

Atsız, Hüseyin Nihal, İslam Birliği, Kuruntusu, Ötüken Dergisi, 17 Nisan 1964, Sayı: 4

Ayni, Mehmed Ali, Milliyetçilik, 1943, s. 22-23.

Berkes, Niyazi, Ziya Gökalp: His contribution to Turkish nationalism", Middle East Journal, 8 (4), 1954, s. 384.

Darendelioğlu, İlhan, Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri, 1977, s. 41, 44, 48.

Fahreddin,Mehmet, Son Darbe Karşısında-2 İslam'da Kaç Milliyet var?, Sebilü'l-Reşad Dergisi, c.11, s.261

Fahreddin,Mehmet, Müslümanlıkta Bir Millet Var, Sebilü'l-Reşad Dergisi, c.11, s.297

Gökalp, Ziya, Türkçülüğün Esasları, Bilgeoğuz Yayınevi, Ankara, 2013, s. 28-29.

Gökalp, Ziya, Türkçülüğün Esasları, Varlık Yayınları, İstanbul, 1968,
s.11-12,18-19,78-79,101-102,158

İzzet, Mehmet, Milliyet Nazariyeleri ve Milli Hayat, 1969, s. 45.

Türkçülerin İslamcılara Karşı Eleştirisel Yaklaşımları

Köçer, Mehmet, Osmanlı Devleti'nde Türkçülük Akımının Ortaya Çıkması, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, Şanlıurfa, Sayı 3, 2003, s. 12.

Kushner, David, Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu, (Çev. Şevket Serdar Türel), 1979, s. 1.

Lewis, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara 1998, s. 327-333.

Naim, Ahmed, "İslam'da Dava-yı Kavmiyet", Sebilü'r Reşad, C.12, 10 Nisan 1330, s.114-117.

Nazif, Süleyman, "Ahmed Agayef Beyefendiye", İctihad, Nu:74, 1 Ağustos 1329, s.1622.

Nazif, Süleyman, "Darü'l Fünun-i Osmani Türk Tarih-i Medeniyeti Muallimi Ahmed Agayef Beyefendiye", İctihad, Nu:71, 11 Temmuz 1329, s. 1551.

Özcan, Ufuk, Ahmet Ağaoğlu ve Rol Değişikliği, İstanbul 2010, s. 120.

Özdoğan, Günay G., Turan'dan Bozkurt'a Tek Parti Döneminde Türkçülük, (1931-1946), İstanbul: İletişim Yayınları, 2001, s. 40.

Parla, Taha, Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye'de Korporalizm, İstanbul: İletişim Yayınları, 1989, s. 43.

Resulzade, Mehmed Emin, Milli Tesanüd, 1978, s. 24-25.

Şapolyo, Ever Behnan, Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki ve Meşrutiyet Tarihi, İstanbul: Güven Basımevi, 1943, s. 67-68.

Toker, Yalçın, Milliyetçiliğin Yasal Kaynakları, 1979, s. 55.

Tokluoğlu, Ceylan, Ziya Gökalp, Turancılıktan Türkçülüğe, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Ankara, 2012, s. 117.

Türköne, Mümtazer, Siyasi Bir İdeoloji Olarak İslamcılığın Doğuşu, Lotus Yayınları, Ankara, 2003, s.235-238.

Ülken, Hilmi Ziya, Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, İstanbul, 2001, s.394-399.